

Verdelging zwarte kraai, gaai, ekster en spreeuw

Gemeente Merelbeke zegt njet

'Er zitten veel te veel kraaien en eksters!' 'Die zwarte beesten eten alle kleine vogeltjes op!' 'Ze moesten er iets aan doen!' Dergelijke kreten hoor je maar al te vaak, vooral op het platteland. Niet gebaseerd op enig onderzoek, wel een wijd verspreid aanvoelen bij jagers, landbouwers en ook nogal wat natuurliefhebbers. Onterecht, zo blijkt uit wetenschappelijk onderzoek. De gemeente Merelbeke paste de resultaten ervan meteen toe, en beantwoordde onlangs een aanvraag tot bestrijding negatief.

DOMINIQUE VERBELEN

Vanaf 1998 werd door medewerkers van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) een wetenschappelijk rapport samengesteld waarin de globale problematiek inzake kraaiachtigen en de bestrijding ervan wordt behandeld. In dit rapport, opgesteld in opdracht van AMINAL afdeling Bos & Groen, wordt uitvoerig ingegaan op de ecologische en juridische positie van kraaiachtigen in Vlaanderen. Aan de bestrijding van kraaiachtigen wordt een afzonderlijk hoofdstuk gewijd, zowel voor wat de huidige praktijk betreft, als inzake de theoretische achtergronden (effectiviteit en rendement van de bestrijdingstechnieken, neveneffecten, alternatieven,...).

Gebaseerd op de wetenschappelijke inzichten die worden opgesteld in dit rapport, kan een burgemeester elke aanvraag voor bestrijding van *zwarte kraai, ekster* en *gaai* op zijn grondgebied beperken of integraal verbieden, in overeenstemming met de wettelijke modaliteiten voorzien in het Koninklijk Besluit van 9 september 1981 betreffende de bescherming van de vogels in het Vlaamse Gewest.

Recent werd de gemeente Merelbeke met een dergelijke aanvraag tot verdelging van voornoemde soorten geconfronteerd. Na lezing van het wetenschappelijke rapport van het KBIN werd besloten dat er voldoende elementen waren om een recent ingediende aanvraag niet in te willigen.

Bestrijding: niet zinvol, niet efficiënt

Uit het eerder aangehaalde onafhankelijk rapport blijkt dat, bij een hoog populatieniveau, bestrijding van **zwarte kraai** nauwelijks effect heeft. Bovendien hebben kraaien een belangrijke ecologische functie (als opruimers, als bestrijders van bepaalde insecten die schadelijk zijn voor de landbouw of de bosbouw, als bouwers van nesten die later door andere soorten worden ingenomen,...). Uit onderzoek blijkt verder dat kraaienpopulaties zelfregulerende mechanismen kennen en dat de aanwezigheid van kraaien een beperkende factor zijn voor het aantal eksters. Als belangrijk argument contra kraaienbestrij-

Van boven naar onder: zwarte kraai, gaai, ekster en spreeuw

ding geldt eveneens dat diverse *case studies* aantonen dat het vacant maken van territoria kan leiden tot hogere broeddichtheden (vervanging van dominante kraaien door dieren die lager in de sociale hiërarchie staan).

Boompje groot, plantertje dood?

Door 65 wildbeheereenheden werden in 1998 3.466 (Vlaamse) **gaaien** geschoten. Uit deze afschotcijfers kan gerust worden gesteld dat het lage aantal verdelde gaaien (vergelijk bv met 86.682 fazanten en 11.857 patrijzen in hetzelfde jaar) geen noemenswaardig effect kan hebben op de kleinwildpopulatie. Bovendien staat jachtwild slechts uitzonderlijk op het menu van gaaien. Er is dan ook vanuit de jacht geen wetenschappelijk gefundeerde reden om gaaien te bestrijden. Vanuit bosbouwkundig oogpunt is het zeker niet wenselijk om gaaien te bestrijden, aangezien deze soort een belangrijke rol vervult in de verspreiding van zware boomzaden. Zij staan onder meer bekend als 'planters van eiken', daar zij in het najaar massaal eikels als voorraad in de bosbodem verstopten. Een deel van deze voorraad wordt nadien niet meer opgediept. Voor de jonge kiemplant geldt dan het belangrijke voordeel dat zij niet meer de – vaak fataal dikke – strooisellaag moet doorboren, wat de vestigingskans sterk doet toenemen. Anderzijds leven gaaien van april tot in de zomer in zeer grote mate van bladeteende rupsen. Zij helpen dus mee aan het biologische evenwicht door het verdelgen van insecten die (voor de bosbouw) schadelijk zijn. Elke reden tot verdelging van gaai kan wetenschappelijk worden weerlegd. De hetze tegen deze soort lijkt dan ook voornamelijk gebaseerd op traditionele misvattingen (bv als zouden gaaien veel slachtoffers maken onder jachtwild en zangvogels).

Ekstertje schieten? Vervangers staan klaar!

In het rapport wordt ook het nut van **ekster**bestrijding in vraag gesteld. Uit de lange lijst van redenen waarom het opportuun is de ekster niet langer te bestrijden, lichten we er slechts een aantal toe. Als voornaam punt kan worden aangehaald dat gedode eksters zeer snel worden vervangen door andere soortgenoten. In bijna alle onderzochte gevallen gebeurde dit binnen de 48 uur en vaak zelfs binnen dezelfde dag. Indien een dominante ekster wordt afgeschoten, wordt het vrijgekomen territorium vaak ingenomen door meerdere minder dominante exemplaren die zich tevreden stellen met kleinere territoria. Afschot van één exemplaar leidt dus vaak tot de vestiging van meerdere nieuwe eksters uit de lokale surpluspopulatie of uit naburige populaties! Bovendien zijn eksters van belang bij de natuurlijke selectie onder hun prooidieren, inclusief zangvogels, omdat predatie een betere conditie van de overlevenden garandeert. Dit is trouwens een basiskenmerk van elke (natuurlijke!) verhouding jager-bejaagde. Als andere redenen worden ook nog de functie van ekster als aas- en afvaleter beklemtoond, de rol bij het verdelgen van organismen die in de bosbouw en de landbouw niet gewenst zijn, het feit dat oude eksternesten veelvuldig worden gebruikt als broedgelegenheid door ransuil, torenvalk en boomvalk,...

(Geen) spreeuwen in de boomgaard

Ook de soms aangevraagde verdelging van **spreeuw** is vaak niet te verantwoorden, aangezien het probleem van belangrijke schade aan gewassen in tuinen en boomgaarden zich in onze regio meestal niet stelt, dit mogelijk in tegenstelling tot bepaalde intensieve fruitteeltregio's in Vlaanderen. Ook het argument als zou verdelging van spreeuwen noodzakelijk zijn voor het belang van de volksgezondheid en de openbare veilig-

heid, lijkt vaak niet van toepassing. Bijkomend is het belangrijk te weten dat de spreuwenpopulatie de afgelopen vijftig jaar aanzienlijk in aantal is afgenomen. Vooral in bosgebieden lijken de aantallen duidelijk verminderd. Deze recente teruggang, die in grote delen van Europa wordt vastgesteld (bv in Nederland: een daling van 30% tijdens de laatste twee decennia), staat ongetwijfeld in verband met de veranderingen in het wisselend landgebruik. De omzetting van grasland in bouwland en de toenemende verdroging van het resterende grasland zou, vanwege de afname van de voor spreuwen beschikbare bodemdieren, hierbij van cruciaal belang kunnen zijn. Een ongemotiveerde aanvraag tot verdelging van deze sterk achteruitgaande soort is dan ook niet aanvaardbaar.

Naar een verbod op bestrijding?

Het rapport stelt een beslissingsmatrix op die een basis kan vormen voor woudmeesters en burgemeesters bij de afweging om een aanvraag tot bestrijding (beperkend) toe te staan of te weigeren. Aangezien in de meeste aanvragen geen bewijs wordt aangedragen dat de door jagers vooropgestelde bestrijding noodzakelijk is om belangrijke schade aan gewassen te voorkomen of om inheemse fauna te beschermen, leidt de ontwikkelde beslissingsmatrix meestal tot de beslissing dat de aangevraagde bestrijding van zwarte kraai, ekster, gaai en spreuw moet worden verboden.

Ook al is deze toelichting beperkt, toch is zij voldoende om een dergelijk verbod te motiveren. Indien u een meer uitgebreide argumentatie wilt, kunt u steeds het eindrapport *'Ekster, gaai en zwarte kraai in Vlaanderen'* (G. De Smet & W. Roggeman, 2002) inzien (o.a. bij Natuurpunt Boven-Schelde).

Nagenieten

Het spetterend kampenseizoen is weer achter de rug, het hoogtepunt van een JNM-jaar! Om u eens te laten meegenieten van de sfeer op een kamp, hierbij een verslagje van het paaspinikamp.

YANTI EHRENTAUT

"Neem 25 actieve piepers, 15 levenslustige ini's en een 10-tal enthousiaste begeleiders om alles in goede banen te leiden. Voeg daarbij een hoop zon en een idyllische kampplaats ergens in de buurt van Chimay en je hebt alle ingrediënten voor het paaspinikamp 2003. Een weekje vol plezier en ontspanning, weg van de dagelijkse schoolseur". De ini's fietsten er ter plaatse lustig rond, gingen op dag-, avond- en zelfs nachttocht en bezochten de brouwerij van Chimay met 'witte pakjes' aan. De piepers deden alles te voet. Wat ze zoal gedaan hebben, vertelt Charlotte: "Genoten van de natuur, beestjes en plantjes determineren, levende 'systemen' verslaan, paaseitjes zoeken (en vinden), heerlijk biologisch en vegetarisch eten en natuurlijk ons supergoed amuseren!"

Tijdens de komende maanden blijven we nog even in een nazomersfeertje. Zo hebben piepers en ini's een kampenreunie eind september. Alle 'grote' JNM'ers ontmoeten elkaar op 11 oktober aan de Sint-Pietersberg, om de zomer af te sluiten met een actie, kampdia's en een spetterende fuif. De weekends ertussen worden opgevuld met werkdagen, stickertochten, weekendjes en excursies. Twee bijzondere activiteiten vind je in het kadertje. Meer info over deze en andere activiteiten is te vinden op www.jnm.be/gent of door een telefoontje naar Annelore of Charlotte Nys, tel: 09/221.77.75.

